

Slovenska Gospodinja

Izhaja vsako 1. soboto v mesecu kot priloga »Naš. Listu« in velja posebej prejemana na leto 3 K.

Leto II. V Ljubljani, 3. svečana 1906.

Št. 2.

Uredništvo »Slovenske Gospodinje« je v Ljubljani, Mestni trg št. 17

Nazori Ellen Keyeve o vzgoji.

Spisala Ana Sladkova.

Nazori, ki jih razlaga Ellen Key v svojih spisih, niso vsi izvirni; mnogo vidimo v njih takega, kar so povedali že drugi misleci, toda spojitev teh misli, ustvarjenje čistega individualizma in vrh tega izvajanje tega individualizma v zasebnem in javnem življenju, to je lastno delo Ellen Keyeve.

Imena individualistov, ki so najbolj vplivali nanjo, navaja sama, podajaje njihov životopis v »Esejih«. Ti so pred vsem Vauvenargues,¹ Henri Amiel,² Maeterlinck³ in Jefferies.⁴

Ellen Key ni napisala nobenega celotnega spisa; to so sami manjši članki oz. predavanja, v katerih razlaga svoje misli o vzgajanju otroka doma in v šoli, o verski vzgoji, o razmerju moža in žene, o ženi bodočnosti i. t. d. Jako zanimive so in morda najlaglje izvršljive njene ideje o individualni vzgoji otroka v domači hiši.

Reforme, katere bi Ellen Key rada videla v šoli, bodo morebiti še dolgo zgolj sanje in njen sen o bodoči ženi se izpolni šele tedaj, ko jo vzgoje nove šole.

Dotedaj bode tip žene, ki ima nekoč postati splošen, le izjema kakor dandanašnji.

* * *

Obrat k boljšemu na svetu nastane, če je ves svet proniknjen od prepričanja o svetosti človeškega rodu in če postane vzgoja novega zaroda naloga vse človeške družbe. A vzgoja zaroda ne začinja šele z rojstvom deteta, temveč davno prej.

¹ Luc de Clapiers, marquis de Vauvenargues (1715—1747), francoski modroslovec in moralist.

² Henri Amiel (1821—1881), čegar delo je izpoved duše, kakor delo Vauvenargueovo, švicarski modroslovec. (Prim. »Iz dnevnika Amielovega«. Laichter).

³ Maurice Maeterlinck (1862), belgijski pesnik dramatik in modroslovec.

⁴ Rikard Jefferies (1848—1887), angleški romanopisec.

Največjo odgovornost v tem vprašanju nosijo starši. Ti imajo nalogo gledati na to, da se dete rodi v boljših razmerah, da je zdravo na duhu in na telesu, da otrokom ni treba trpeti za napake in pregreške svojih staršev. Zato so dale nekatere ameriške države že postave, da se imata mož in žena, ki stopita v zakon, podvreči zdravniški preiskavi. Toda preden postanejo taki zakoni na svetu občeveljavni, preteče še mnogo časa. Kakor razmnoževanje duševno ali telesno pokvarjenih ljudi, tako bi se moralo zakonitim potom prepričati tudi razmnoževanje tipa zločincev.

Največji vpliv na zakon pa bi morala imeti nrvnost sama, ne pa postava, kajti vpliv postave bode vseeno vsikdar primeroma le neznamen.

Toda že v zgodnji mladosti moramo začeti poučevati otroke o bodoči nalogi, vcepljati jim spoštovanje do lastne bitnosti.

Staroveško naziranje o zakonu bi se moralo spopiti z duševno ljubeznijo.

Da more žena zadoščati svoji nalogi in skrbeti za krepek zarod, ne sme radovoljno škodovati svojim močem niti z delom, niti z učenjem, športom, kajenjem in drugimi grehi proti svoji naravi.

Zato je tudi napačen cilj nekaterih sedanjih voditeljic emancipačnega gibanja, ki se resno trudijo za ravnopravnost dozorele žene z možem in za odpravljanje krivičnih zakonov, a težijo tudi po tem, da bi se namestilo čim največ sil njihovih v posameznih poklicih, katere so prej opravljali le moški.

Te voditeljice zanemarjajo glavno stran emancipacije, osvobojenje duše in srca, ne menijo se za različnost moške in ženske narave in ne vidijo, da delo žen, četudi slabjših in četudi se manj upošteva, vpliva na eksistenco moža, rodbine in družbe. Razven tega težko in utrudljivo delo žene učinkuje slabo na njeno zdravje, ji jemlje čas, tako da se žena ne more posvetiti rodbini in jo peha v pogoste bolezni. Zato je treba ženi-materi prizanašati. Žena, ki se je odrekla zakonu, naj že dela, toda žena-mati mora ohraniti za otroka toliko sil, da se otrok lahko razvije. Hoteti enakost z možem tam, kjer je priroda ustvarila neenakost, vodi k zlorabljanju slabjšega. Svobodna samodoločba posameznika tedaj včasih zagazi v zlo, kjer

Zahtevajte Cirilovo in Zvezdno cikorijo!

bi delna omejitev osebne svobode (izločitev žen in otrok iz nekaterih strok dela in skrajšanje delavnika) družbi nedvomno koristila.

V prid bi služilo gotovo tudi to, da bi materi v času, ko je treba streči otroku, ne bilo treba skrbeti za preživljanje, temveč, da bi ji ga dajala država. V dobrih gmotnih razmerah bi se ne smela odrekati žena materinstvu, kot se godi dandanašnji v mnogih slučajih. Mati pa, ko bi mogla biti za stalno doma, bi se bavila le z otroci.

Tako bi postalo žensko vprašanje, vprašanje človečanstva, žena bi dosegla vse svoje pravice, ne da bi se njej v prilog kratile pravice drugih.

Ko so ti nazori Ellen Keyeve po predavanju v Stockholmu prodrli v javnost, je nastal proti nji silen odpor, ne le doma, temveč tudi v tujini.¹ Voditeljice emancipacijskega gibanja so videle v nji sovražnico, ker so slabo razumevale njeno praktično stališče in so si krivo razlagale njen odpor proti splošnemu ženskemu delu.

Ne zadostuje pa, pravi Ellen Key, da bi le mati skrbela za svoje potomstvo; enako dolžnost ima tudi oče. Mož, ki hoče biti oče, mora štediti s svojimi silami, kakor žena, ne sme jih brez potrebe tratiti niti v delu, niti v športu in lahkoživosti; misliti mora na svoje otroke, da jim bo mogel posvečati svoje najboljše moči.

Veliko važnost polaga Ellen Key na naglo vzgojo detetove duše. Pravi, da današnjim otrokom škoduje šolska vzgoja, kajti dolgo časa morajo biti v šoli in kadar so otroci doma, odidejo z doma starši. Tako se godi v skoraj vseh družabnih slojih. Tako pri delavstvu, kjer služi tudi mati in se pozno zvečer utrujena vrača z dela, in da nima več moči, da bi se z vso dušo posvetila otrokom. Tam, kjer žive starši v boljših razmerah, pa hodijo zvečer na zabave in za otroke, katerih ves dan ni bilo doma, nimajo časa niti zvečer. Tuji ljudje, katerim so otroci izročeni, ne gledajo, da bi proniknili detetovo dušo, da bi pazili na njegove dobre in zle lastnosti, dočim jim mati, ako se bavi z otroci, dela dom svet in vzgaja iz njih resnične ljudi, silne in čile za delo.

Pri vzgoji morajo starši najbolj paziti na otrokovo individualnost. Oni ne smejo kazati na to, kar delajo vsi drugi otroci, temveč morajo se radovati, ako delajo njih otroci kaj drugega nego drugi, in jih podpirati v tem. To, da delajo otroci kaj drugega nego vidijo pri drugih, kaže, da so krepkega duha. Starši ne smejo smatrati otrok za svoje podložnike, ne smejo jih hoteti pretvoriti po svoji volji, temveč krepiti morajo vse, kar je dobrega v njih, ne da bi izpreminjali njihovo individualnost; ravnati morajo z njimi kakor s samostojnimi ljudmi.

¹ Bila je to v prvi vrsti Hedvika Dohm, ki jo je imenovala antifeministko. Nekoliko zmerneje je sodila Laura Marholmova in Lon Andreas Salomé.

Primorano dete res odloži kako nečednost, a pri najbližji priložnosti se zopet povrne k nji, in to tedaj, kadar odneha nasprotna lastnost, ki mu je bila prej vcepljena; kajti osnovni stan duše se ne da izpremeniti, temveč le potlačiti ali povzdigniti.

Starši, ki hočejo iz svojih otrok vzgojiti resnične in iskrene ljudi, so sami svojim otrokom vzor in jim ne kažejo svojih hib, kadar govoré v popolnosti. Kažejo jim svoje delo, trud in razočaranje, radost in žalost. Otroci pa se uče ceniti delo, rano se ga oklenejo, poznajo resnično življenje in se uče prenašati sami radost in kazen kot posledice svojega ravnanja.

Ker imajo dolžnosti, imajo otroci tudi pravice in njihova okolica jih upošteva kakor odrasle ljudi. Modri starši nikdar ne podcenjujejo dela in truda svojih otrok, temveč ga po zaslugi očitno priznavajo.

Da pa se more dete razvijati, potrebuje miru, ne sme se siliti vsak čas k nečemu drugemu, kot k temu, kar samo hoče, ne sme biti za vsako neznatno malenkost karano in oštevano za vse, kar naredi; če pa ni samosvoje, je stroj, ki dela, kar drugi hočejo. Dete samo mora spoznavati dobro in zlo, grdo in lepo; bolj si zapomni svojo izkušnjo, kakor pogoste svarilne besede. Bolje uspeva tisti, ki je bil od najnežnejše mladosti popolnoma prepuščen svoji svobodni volji in svojim izkušnjam, kakor tisti, ki so ga od mladosti vodili starši, a brez njihovega varstva ne ve ničesar početi, ker je bil vsakteri njegov korak popravljen in izpreminjan.

(Dalje prihodnjic).

Na perutih lahnih . . .

Na perutih lahnih plava
pesem k meni iz daljav;
in kot dih pomladne sape
diha v dušo mi pozdrav.

»Oj vi mehki, tihi glasi,
kdo vas k meni je poslal?
Kdo vam pota v moje srce
kazal je iz daljnjih dalj?« —

»Me poslanke smo dežele,
kjer smo s tabo rajale;
tam življenja srečne ure
so na nebu vzhajale . . .

Rože so cvetele v vrtih
ptički v drevju pevali;
in v življenje tvoje mračno
zvezdici dve sevali . . .

Zdaj v vrtovih majskim rožam
mrzle sape vladajo,
na vrtove mlade sreče
temni mraki padajo . . .«

Na perutih lahnih plava
pesem k meni iz daljin;
zašlih let ugasla sreča
temen vzbuja mi spomin . . .

Borlsov.

Smola.

Spisal Anton Čehov.

Lija Sergjejič Peplov in njegova žena Kleopatra Petrovna sta stala pred vratmi in sta pohlepno prisluškovala. Za vratmi v mali sobici se je vršilo — kakor je bilo pričakovati, razodevanje ljubezni. Razkrivala sta si ljubezen njuna hči in trški učitelj Ščupkin.

»Že prijemlje«, je šepetal Peplov tresoč se od nestrpnosti, ter si je mel roke. — »Le pazi, Petrovna, kakor hitro bosta začela govoriti o čustvih, snemi takoj s stene sveto podobo in pojdeva ju blagoslovit . . . Tako ga ujameva . . . Blagoslov s sveto podobo je svet in nerazrušen . . . Ne izvije se nam, tudi če bi obhodil vsa sodišča.«

Za vratmi pa se je razvijal naslednji razgovor.

»Nikari ne govorite tega!« je govoril Ščupkin, prižigaje si užigalico ob svoje kariraste hlače. »Jaz vam že nisem pisal.«

»No, seveda! Kakor da ne poznam vaše pisave«, se je smejala deklica s prisiljeno pojočim glasom ter se pogledala zdaj pa zdaj v zrcalo. — »Tako sem vedela. In kakšni čudaki ste to! Učitelj lepopisja, pa piše, kakor da bi kure skakale. Kako pa učite druge lepo pisati, če sami slabo pišete?«

»Hm . . . To nič ne del! Pri lepopisju ni glavna stvar pisava, glavna stvar je, da se učenci ne motijo. Tega udariš z ravnilom po glavi, družega po koljenih . . . Da, kaj je pisava!? Prazna stvar! Nekrasov je bil pisatelj, a človeka je sram pogledati, kako je pisal. V njegovih zbranih spisih je videti spredaj tudi njegovo pisavo.

»Ono je bil Nekrasov, a to ste vi . . . (vzdih). Pisatelja bi prav rada vzela. Vsak dan bi mi zlagal kar na pamet pesmi.«

»Pesmi vam tudi jaz lahko pišem, ako želite.«

»O čem bi neki pisali?«

»O ljubezni . . . o čustvih . . . o vaših očeh . . . samo eno bi prečitali . . . pa bi bili iz uma. Solze bi vas zalile. In če vam napišem pesem, ali bi vam potem smel poljubiti roko?«

»To je pa kaj pravega! Ha, poljubite jo takoj, če hočete!«

Ščupkin je poskočil in je popal z izbuljenimi očmi velo ročico, ki je dišala po jajčnem milu.

»Snemi podobo!« je zašepetal Peplov ter dregnil ves bled in prepaden s komolcem svojo ženo. »Pojdiva! Hitro!«

In Peplov se ni obotavljal niti trenotek, nego je odprl urno vrata.

»Otroka« . . . je zajeceljal ter prekladal roke semintja in mežikal s solznimi očmi . . . »Gospod naj vaju blagoslovi, otroka moja! Živita . . . plodita . . . in množita se . . .!«

»Tudi . . . tudi jaz vaju blagoslavljam!« je izpregovorila mati, jokajoča od velike sreče. »Bodita srečna, draga moja! O, jemljete mi moj edini zaklad«, se je obrnila k Ščupkinu. »Ljubite mojo hčer, čuvajte jo . . .«

Ščupkin je na široko zazijal od začudenja in strahu. Oče in mati sta bila vstopila tako nepričakovano in smelo, da sta mu zaprla sapo. Niti besedice ni mogel izpregovoriti.

»Vjel si se! Imajo tel!« si je mislil ter skoraj medlel od groze. »Pokrovček se je sprožil, bratec! Ne uideš več!«

In pokorno je nagnil svojo glavo, kakor da bi hotel reči: »Zvežite me, premagan sem!«

»Bla . . . blagoslavljam . . .« je nadaljeval oče in je tudi zaplakal. — »Natašenka, hčerka moja . . . stopi tu poleg . . . Petrovna, daj podobo . . .«

Mahoma pa je nehal oče jokati in jeza mu je premenila obraz.

»Tnalo!« je zaklical besno na ženo. »Kje imaš svojo neumno glavo? Kaj je to sveta podoba?«

»Oh, vsi svetniki!«

Kaj se je bilo zgodilo? Učitelj je strahoma povzdignil oči in je videl, da je rešen: mati je v naglici snela s stene namesto svete podobe sliko pisatelja Lažečnikova. Starec Peplov in njegova žena Kleopatra Petrovna sta obstala vsa zmedena s portretom v rokah in nista vedela, kaj naj bi storila in kaj dejala. Učitelj lepopisja pa je porabil to priliko in je zbežal.

Takšen je.

Ljubček moj je čeden fantič,
tepejo se zanj dekleta,
vse verjamejo mu rade,
kar jim lepega obeta.

Ljubček moj je čeden fantič,
na vsem svetu ni mu para;
jezik mu je med in pelin —
sladko laže, bridko vara.

Nilka C. S.

Varčnost.

Stedljivost ali varčnost je umetnost, ki bi jo pač morala razumeti vsaka gospodinja. Mož navadno pridobiva sredstva za vsakdanje potrebe, dolžnost žene pa je, da vzdržuje ta sredstva in jih plodno vporablja za vse člene obitelji.

Ko pa začanjaš gospodarstvo ali gospodinjstvo, je predvsem nujno potrebno, da se natančno poučiš, kakšne redne dohodke in kakšne stroške boš imela. Žena mora imeti vedno pred očmi, koliko zasluži mož ter mu ne sme nalagati vsled svoje niče-

Najboljša je Zvezdna in Cirilova cikorija!

mernosti in razsipnosti nepotrebnih skrbi. Vedeti mora s koliko svoto sme računati mesečno. Po tej svoti naj potem uravna svoje izdatke.

Živi, kakor moreš, a ne, kakor bi rada! Ogibaj se vsega, kar presega tvoje moči! Ne izgovarjaj se sebi in drugim, da pač treba živeti »primerno svojemu stanu« ter ne troši denarja za stvari, ki niso neizogibno potrebne, češ: kaj porečejo drugi, če bi se nosili ali če bi stanovali tako skromno!? Gospodinja naj pomni, da živi predvsem za svojo obitelj, ne pa za vnanji svet!

Koliko je zakoncev, ki si uredijo ob svoji poroki vse najsijajnejše: Stanovanje mora biti veliko in krasno, hišna oprava v najmodernejšem slogu, niti najmanjše stvarice ne sme manjkati, perilo mora biti najfinejše in kuhinja imenitna. Ker ni denarja, treba vzeti seveda na dolg, saj dandanes je tako pripravno, vsega in kolikor hočeš, dobiš »na obroke«. Toda življenje je drago, pridejo nezgode, bolezni, familija; kakor hitro je v hiši otroček, že skoraj ni več možno izhajati z enim poslom, kdor hoče biti »nobel«, si vzame še enega. In tako mora priti za vso to smešno parado — sramota. Oglašati se začno upniki, kmalu je vse zarubljeno; ali če tudi to ne, vse življenje se ne moreta osvoboditi tak mož in taka žena morečih, zakonsko ljubezen in slogu uničujočih skrbi, svojih otrok ne moreta vzgojiti in izobraziti tako, kot bi bilo potreba ter jih pustita končno v bedi.

Vsakemu pametnemu človeku je pač ljubša v skromnih razmerah živeča rodbina, kakor pa obitelj, ki nastopa z največjo eleganco, o kateri pa govori vse mesto, da ima vse polno dolgov.

Zato naj bi vplivale mlade žene na svoje može, da so skromni v vsakem oziru; saj sčasoma si lahko polagoma izboljšajo življenje, ako jim dopuščajo to razmere. Omilile naj bi jim dom, da ne bi pohajali gostilen. Pri nas je v navadi, da morajo moški kar vedno posedati po gostilnah. To velja zlasti za priprosto ljudstvo. Kar se čez teden zasluži, vse to se poganja ob nedeljah po goltancu! Potem pa toži naš delavec, da je zaslužek preslab, ter vzdihuje kmet, da kmetija ne donaja nobenega dobička več. Resnica pa je, da je alkohol vladar med slovenskimi delavci, kmeti in celo med gospodi... In tu ima zopet žena lepo nalogo, da odvrta moža od tega pogubonosnega vladarja! Navaja naj ga, da pije doma — če že mora piti — kjer ima gotovo dovolj četrt ali pol litra vina; v gostilni pa ga spiše še enkrat toliko ali pa še več! Alkohol ugrabi človeku zdravje in denar! Pri današnji draginji pa stroški že pri najmanjši lahkomišljenosti lahko prekoračijo dohodke, in potem se začena življenje na račun — drugih, ki vodi končno do propasti ter ugonobi toliko rodbinskih sreč. Torej ne izkušaj imponirati z lažnjivim bleskom, nego živi tako, kakor je prav zate in za obitelj!

Zato pa začni z majhnimi! Bodi takoj spočetka skromna in ponižna, kajti na boljše življenje se kaj hitro navadiš, silno, silno težko pa bo pogrešala vsa rodbina izobilja, ako se ga je že navadila.

Kupuj vedno le najpotrebnejše, in to šele tedaj, ko imaš gotovi denar v rokah. Na vero ne jemlji ničesar! Vse račune plačuj sproti! Na upanje jemlji pač v najsikrajnejši sili in le toliko, kolikor je neobhodno potrebno. Nič ni težjega in hujšega ko plačevati dolgove, ki se silno hitro množe.

Ne nabavljaj si razkošnega pohištva, dragocenih oblek, ali celo zlatine in srebrnine, če ne moreš takoj vsega in z lahkoto plačati! Ne pripravljaj celih gostij, ne peci in ne cvri, nego kuhaj skromno, če so tvoji dohodki tudi skromni! Koliko grenkih ur bodeš prihranila na ta način sebi in svojemu možu!

Tudi ne jemlji preveč stvari na obroke, ako ni to nujno potrebno! Hrani rajše denar in šele ko ga dovolj prihraniš, kupi ter plačaj; tako boš kupila cenejše in boljše.

Za vsak mesec si napravi že koncem prejšnjega meseca proračun, in ko dobiš določeno svoto, deni takoj na stran denar za stanovanje, za drva, za davke, obleko i. dr.; poravnaj potem vsakomesečne stroške (služkinja, mleko, prodajalnica, zavarovalnica i. t. d.); kupi vse potrebno, preračunaj dnevne izdatke, — pri čemer ne pozabi »raznih malenkosti«, (šolskih potrebščin za otroke, popravi obutvi in obleke i. dr.); šele ko poravnaš vse to, moreš uporabljati ostanek za druge potrebe. Vkljub natančnemu proračunu izdaš vendar vsaki mesec navadno več, kot si mislila in nameravala spočetka. In tudi s tem mora računati vrla gospodinja, da jej ne poide denar pred koncem meseca.

Če naročiš kaj pri kakem rokodelcu ali obrtniku, dogovori se vedno že naprej, koliko bo veljala stvar ter se ne daj odpraviti z običajnim odgovorom: »Bom že napravil, da boste zadovoljni.« Ako ni možno določiti natančno svote, pa poizvedi vsaj približno ter misli na to, da bo skoraj gotovo višja, kakor jo je obrtnik ali delavec določil... Ne išči pa vedno in povsod cenenih delavcev, ker je mogoče da delajo pač ceno, a prav zato slabše in uporabljajo manj vredno blago. Ako si se preverila, da ti v kaki delavnici ali trgovini dobro postrezajo, tedaj nikar ne menjavaj tvrdke, ker stalni odjemalci imajo vedno prednost in dobivajo dobro blago za primerno ceno!

Jako potrebno in dobro je, da si vpisuje gospodinja vse — tudi najmanjše — dnevne stroške v posebno knjižico. Te stroške naj sešteje na večer, da vidi, ali ni prekoračila določenega proračuna. Tako gospodinja vedno nadzoruje samo sebe ter še lahko zasleduje, v katerem letnem času kako stvar najboljše in najcenejše kupi, kdaj so izdatki največji in kdaj najmanjši. Po tem se ravna vbodoče.

Štediti se pravi tudi o pravem času kupiti. Ob južnem vremenu dobim n. pr. pozimi slanino, jajca, kuretino, divjačino cenejše, nego v hudem mrazu. Seveda treba ostati stanovitna: Ako je kaka stvar zelo draga, je ne kupim, dokler se ne poceni. Mlade zelenjadi n. pr. ne bom kupovala v zgodnji spomladi, nego počakam še nekoliko. Novega krompirja ne kupujem takoj, ko ga ugledam prvokrat na trgu, nego potrpi nekaj dni. Bodi skromna sebi na korist in navajaj se, da si znaš odrekati!

Seveda so pa tudi trenutki in časi v gospodinjstvu, ko so večji izdatki naravnost potrebni. Gospodinja pač mora imeti dalekoviden pregled ter mora znati razločevati, kdaj je varčnost na mestu in kdaj ne. O pravem času štediti mati, če naredi in preskrbi vse v najbolj primernem času, če zašije vse sproti, dokler ni prepozno, če zna prenarediti staro svojo ali večjim otrokom že premajhno obleko za manjše bratce in sestrice, skratka če zna iz malega mnogo narediti. Ne zavri ničesar, ker vse se da porabiti!

Nikakor pa ne sme gospodinja skopariti pri hrani, ki bodi pač priprosta, a tečna, skrbno pripravljena in zadostna.

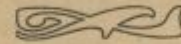
Neumestna je tudi varčnost v kulturnem oziru ter nespametna žena, ki si nikdar ne privoščiti nikaškega razvedrila. Pohajati tuptatam gledališče, koncerte razstave, kupiti si kako knjigo, naročiti se na kak časopis, to ni potratnost, nego je tudi gospodinja naravnost potrebno. Kajti žena ne sme biti samo tovarna živina, stroj, ali ljubezniva punčika, nego naj se poleg svojih gospodinjstvenih poslov pobriga tudi za svojo duševno izobrazbo. Kajti samo v izobrazbi žene je njena rešitev, samo prosvetljena, v glavnih vprašanjih vsaj deloma poučena žena more postati enakopravna možu ter more biti vse življenje prijateljica svojemu soprogju in svojim odraslim otrokom. Le ženska, ki se zanima za kulturne pojave, more ostati duševno in telesno sveža, kajti ne samo pretirano delo, tudi duševno brezdelje uničuje človeka ter ga dela nezadovoljnega in sitnega.

Varčnost mora imeti torej tudi svoje meje ter naj se razteza bolj na telesne potrebe kakor na duševne . . .

V poletnih mesecih so navadno vsa hranila cenejša, tudi je treba manje drv in luči, torej so v tem času izdatki navadno manjši. Zato pa mora že tedaj skrbeti dobra gospodinja za zimo. V dolgih spomladnih in poletnih dnevih naj našije perila za vso obitelj; ko je sadje zrelo, naj pripravi nekaj vkuhanega sadja in mezge, kislih kumaric, suhih gob ter razna domača zdravila (lipovo cvetje, kamilice i. dr.). Od julija do septembra nakupi drv in premoga za zimo; oktobra in novembra si pripravi zimske zelenjadi: zelja, ohrovt, krompirja, repe, redkve, čebule, peteršilja i. dr. ter jabolk. Največji stroški so navadno ob novem letu; kjer so že

večji otroci, pa v začetku šolskega leta ter decembra meseca.

Če žena sama gospodinja, zadostuje, da si vzame skromno pomoč, t. j. priprosto služkinjo, ki je cenejša in ne zahteva mnogo. Drugače pa je seveda, če žena tudi služi, bodisi kot uradnica, trgovka, učiteljica, šivilja ali kaj sličnega. Tedaj pa je dobro izvežban in zanesljiv posel cenejši, ker ne pokvari in potratni toliko ter mu hišna gospodinja lažje prepusti gospodinjstvena dela. Vendar pa ne bodi prezaupljiva! Če tudi imaš drugje opravka, vkljub temu vendar ne daj gospodinjstva popolnoma iz rok! Zjutraj, opoldan in zvečer ti že še ostane nekaj časa, da nadzoruješ hišo. Navajaj svoje služkinje na strog red v vsakem oziru ter zahtevaj vsak večer od njih natančnega računa za izdani denar. Ako si praktična, energična in urna ter imaš vsaj najpotrebnejše, se ti ni bati, da bi ne mogla dobro izhajati.

To je jesen . . .

To je jesen, ko rože umirajo,
meгле vse puste nad poljem leže,
to je jesen, ko sapice s severa
sive oblake na južno podé . . .

To je jesen, ko nimam več ljubice; — — —
ona kot ženka ponižno živi:
pravijo, da je poslušna in pridna —
v kratkem da neki že sinka dobi . . .

Maksim Leandrov.

Osveta.

Po resnični dogodbi spisal V. R.

Ro se je vrnil profesor Lichtendorf s klinike, kjer je bil vse dopoldne, je našel na svoji pisalni mizi sledeče pismo:

Nesrečnež!

Prijatelj Vam piše te vrstice, prijatelj, kateremu srce krvavi, da Vas je zadela tako nemila usoda.

Ali prav nič ne slutite, kaj se godi že nekaj mesecev v Vaši hiši? Ali je Vaše oko, ki je prodrlo že v največje tajnosti vede, popolnoma slepo za to, kar se godi v Vaši najbližji bližini? — Da Vas Vaša zabaveželjna, nečimerna, koketna žena vara z baronom Spaunerjem, ali ne veste še tega?! No danes boste vendar enkrat izpregledali. Slučajno sem namreč zvedel, da odpotuje Vaša soproga z baronom na Riviero, odkoder — ali čujete — se ne vrne nikdar več k Vam. Ob eni

Zahtevajte Cirilovo in Zvezdno cikorijo!

odhaja vlak, ki odpelje zaljubljeni parček proti jugu.

Potolazite se, blagi mož, katerega sem vedno občudoval ter le kot soproga obžaloval! Potolazite se in prenašajte bolečino hude rane, ki Vam jo je usekala usoda, dostojanstveno, kakor se spodobi učenjaku!

Prijatelj, ki sočustvuje z Vami.

Ko je profesor Lichtendorf prečital to pismo, je stopil urno v sobo svoje soproge. Tu je našel hišno, ki se je trudila spraviti povsod razmetane trakove, pentlje in papirje v red.

»Kje je gospa?« je vprašal.

»Saj menda veste, gospod profesor...«

»Da, da, že dobro; v Baden je odpotovala k svoji teti.«

»Da, tako je dejala milostna.«

Gospod profesor je hitel po sobi semtertja, v enomer momljajoč: »Da, da, v Baden k teti; že poznamo to »teto«. Dobro, dobro!« Potem se je zopet obrnil k hišni ter vprašal: »Ali je sama odpotovala?«

Dekle je molčalo.

»Ali je prišel kdo po njo?«

»Da«, je odgovorila obotavljajoča se hišina. »Gospod — gospod baron Spauner.«

»Dobro; preskrbite mi voz, pa hitro!«

Dekle je odhitelo. Profesor pa se je vrnil v svojo sobo. Pogledal je na uro.

»Pravkar 12«, je govoril sam s seboj. »Ob eni odhaja vlak. Čas je še.«

Ubogega moža se je polastil pogubonosni mir. Oblekel si je rokavice, vzela klobuk in palico; vse njegovo bitje pa je pričalo, da se je izvršil v njegovi duši grozen sklep. — — — — —

50 minut pozneje.

Na peronu južnega kolodvora je vladal nemir in vrvenje, kar je pričalo, da mora vlak kmalu odriniti...

V kupeju prvega razreda je že sedel parček, ki se za to vrvenje ni niti malo zmenil. Topila sta se v blaženstvu, ki ga je še pomnoževala misel na krasno bodočnost.

»Sama!« je šepetala ona, prijemša svojega ljubčka za roko.

»Ah, sama!« je odgovarjal on lahko stiskaje njeno ročico.

»Kako te imam rada!« je vzdihala ona koprneče.

»Slavka, oboževana moja ljubica!« In goreče jej je poljubil roko.

V tem trenutku pa je obledela mlada gospa, bilo jej je, kakor da jej je zastala kri po žilah. Smrtno prestrašena, vsa uničena je strmela na moža, ki se je naglo bližal kupeju, v katerem je sedel mladi parček.

»Za Boga, moj mož!« je vzkliknila slednjič gospa.

In res, ni se motila. Bil je v resnici njen soprog, držeč v levi roki palico, v desnici pa nekaj, kar je skrbno skrival za hrbet. Ali morda smrtonosno orožje,

s katerim hoče kaznovati ženo in njenega zapeljivca? — Za tem skrivnostno mirnim izrazom njegovih potez se skriva brez dvombe strašen sklep.

»Gospa«, je nagovoril profesor blede ženo, ki je zrla prestrašena vanj in se je vsa tresla, — »gospa, ali se prav gotovo nikdar več ne vrnete k meni?«

Vzravkala se je. Prsa so se jej burno dvigala, obraz pa je vkljub smrtonosnemu strahu kazal veliko odločnost; in končno je odgovorila: »Da, tako sem sklenila.«

»Dobro«, — je dejal profesor, — izraz njegovega obraza pa se je mahoma izpremenil. »Potem dovolite« — in pokazal je reč, ki jo je držal ves čas za svojim hrbtom, — »da vam vročim v spomin tale šopek ter vam želim kar najsrečnejšo pot.«

»In vi, gospod baron«, — se je obrnil nato k spremljevalcu mlade gospe, — »vi pa bodite uverjeni, da vam nikdar v življenju ne pozabim te prijateljske usluge!«

In globoko se jima je poklonil ter — odšel...

K poglavju o draginjski dokladi učiteljstva.

Tudi površni opazovalec more pregledati, kako se življenjske potrebščine dražijo od dne do dne. Posledica tega je, da skušajo vsi sloji človeške družbe povišati svoje dohodke. Uslužbenci privatnih podjetij z izdatnimi štrajki, javni uslužbenci s peticijami in prošnjami, ki pa vodijo v večini slučajev le počasi in korakoma do cilja. Kako dolgo in brezuspešno peticionira n. pr. kranjsko učiteljstvo za zvišanje plač. Toda akoravno ves svet ve, v kaki bedi vegetira ravno učiteljstvo, so donele njega prošnje večjidel na gluha ušesa.

Da, kranjsko učiteljstvo prosi že dolgo. Videč, kako malo dobre volje je na merodajnih mestih izpolniti mu želje, skušali so učitelji svojedobno zmanjša svoje zahteve na minimum, ne da bi pri tem oni sami — učitelji — utrpeli škodo. Kalkulirali so namreč: ženska ima manjše življenjske potrebščine kot moški — tedaj dajmo učiteljicam samo 80% naše plače. Na ta način se dežela preveč ne obremeni, a moške učiteljske moči dobe vendar zaželjeni poboljšek. — Kot pristni Kranjci so bili seveda še začetkom dvajsetega stoletja — v dobi ženskega pokreta — v dnu svoje duše uverjeni, da je žensko delo manj vredno kot moško, akoravno učiteljica isto stori kot njen moški tovariš, da, v večini slučajev še celo več. Dejstvo samo, da je ona ženska, zmanjša ceno njenega dela.

Merodajni faktorji so bili seveda prav zadovoljni s takim naziranjem ter so se hlastno oprijeli ideje 80ih procentov. Saj je izšla iz učiteljskih krogov samih, ki morajo vendar poznati svoje in svojih koleginj potrebe.

Toda o joj, zgodilo se je to, kar nam slika že Goethe o svojem »Zauberlehrling-u«

Die er beschwor, die Geister,
Die wird er nicht mehr los.

Merodajni faktorji so sklepali iz predloženih jim teorij o manjših življenjskih potrebščinah učiteljic konsekvantno in prav logično dalje: neoženjeni učitelj ima manjše življenjske potrebščine kot oženjeni njegov tovariš. Dajmo mu tedaj tudi manjšo plačo. In tako se je zgodilo, da so dobili draginjske doklade samo rodbinski očetje.

Zdaj se pa čuje po vsi deželi vik in krik o hudi krivičnosti te podelitve. Kar naenkrat so se spomnile vse prizadete moške glave, da gre za enako delo tudi enako plačilo, neglede na rodbinske razmere ali na spol dotičnika. Kar čez noč so se jim odprle oči, da plača ne gre osebnosti, ampak službi, naj bodi nje izvršitelj kdorkoli.

Le počasi, gospodje moji, vlovili ste se v lastno zanjko! Da ste postopali že pred 10imi, 15imi leti lepo solidarno s svojimi koleginjami, ne bi Vas bil zadel sedaj tak udarec. Spravite si tedaj mirno, kar ste si sami zakrivali ter počakajte ugodnejše prilike, da poprayite svojo težko zmoto. Saj krivica, ki Vas je zadela, niti ni tako vnebovpijoča, kot je videti na prvi mah. Saj se vendar prej ali slej oženi malodane vsak učitelj ter postane s tem deležen draginjskegaboljška. Veliko hujše prizadete so učiteljice, ki nikdar in nikakor ne morejo dospeti do tega cilja.

Žalostno je res za nas Slovence. Kako težko prodira v nas spoznanje, da je ženska kot taka isto vredna ko mož. Ker drug družega spolnujeta, ne more biti govora o inferiornosti katerega koli dela. Druga čna je ženska pač, kot možki, a zato na svoj način prav toliko vredna. Saj ravno njena razlika tvori njeno ceno, kajti samo zbog nje je zmožna spolniti pomanjkljivosti svojega moškega sodruga.

Ako priprosto ljudstvo še toli zaničuje vsako žensko bitje, je to vsaj umljivo, kajti ono tiči še globoko v hebrejskem naziranju spolnega razmerja. Če se pa omikanec ne more povzdigniti na višjo stopinjo mišljenja, je to pač jako slabo znamenje časa ter priča samo o dejstvu, da tiči njega srčna in duševna izobrazba še jako globoko v povojih.

Priporočam tedaj slovenskemu občinstvu, naj se že enkrat otrese starega, obnošenega naziranja, da ne bo svojega prahistoričnega mišljenja tako drago plačevalo — kakor sedaj kranjsko učiteljstvo.

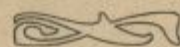
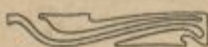
Elvira Dolinar.

Raznoterosti.

Otroška soba naj ne bo preelegantna, pa tudi ne kaka shramba za staro šaro, ki bi bila zanjo dobra tudi najslabša oprava. Če le mogoče, naj bi bila soba obrnjena proti vzhodu ali jugovzhodu, kajti kakor rastline, potrebujejo tudi otroci predvsem solnca in svetlobe. Vrata in okna naj se dobro zapirajo, peč bodi dobra ter pri majhnih otrocih obdana z omrežjem, da se po zimi ne opečejo. Oprava bodi priprosta, a čedna, zastori svetli, perilni. Miza naj bi bila močna in velika ter iz naravnega lesa ali pokrita s povoščenim platomom, — (ki mora biti na spodnji strani plošče pritrjeno) — da se lahko večkrat na dan obriše z mokro cunjjo. Pripravne so v otroški sobi škrinje z blazinami, ki nadomeščajo zofo ter lahko spravijo vanje otroci svoje igrače. Široka omara za obleko, predalo za knjige ter še kaka manjša mizica z miznico je — glavna oprava otroške sobe. Če otroci v isti sobi tudi spe, treba seveda še solidnih, najboljših železnih postelj, ki naj ne bodo premehke in naj ne imajo visokega vzglavja. Nad mizo naj visi svetlo goreča svetilka, po stenah pa nekaj dobrih umetniških slik v priprostih okvirjih, prav idoča ura ter termometer. Če je mogoče, daj napraviti med vratmi tudi drog, kjer naj otroci telovadijo. To je za mladino velikega zdravstvenega pomena. Marsikatera nepravilnost v otroških telescih se na ta način lahko že v kali zatre in onemogoči. Zvečer in zjutraj mala telovadba jači mišice in širi prsni koš. Zaradi spodaj stanujoče stranke lahko položiš pod drog debelo kokosovo preprogo. Tudi je dobro pritrčiti na noge stolov kosce mehkega sukna, da jih otroci brez skrbi lahko premikajo. Otroško sobo treba večkrat na dan zračiti. Ker otroci malokdaj mirujejo, zadostuje 14° gorkote popolnoma.

Zmrznjeno sadje. Kakor hitro opaziš, da je sadje zmrznjeno, ga treba takoj segreti, da ne zmrzuje še nadalje, kajti čim več ledu se napravi v sadju, tem večja je nevarnost, da se pokvari. Ogrevati pa ga moraš prav počasi in polagoma ter ga ne prijemati z gorkimi rokami, niti ga stiskati, ker je zmrznjeno sadje jako občutljivo. Najboljše je, da segreješ prostor, v katerem je sadje, ne da bi se ga dotikala. Tako se sadje počasi otaja in je prav dobro porabljivo, če ni bilo že preveč zmrznjeno. Če se sadje ne da na ta način več rešiti, tedaj ga pusti še nadalje zmrznjenega in ga kmalu porabi. Otajano sadje se namreč hitro pokvari, medtem ko so n. pr. zmrznjena jabolka, ki jih naliješ z vodo in skuhaš ali dušiš z vinom, prav dobra. Če pa taka jabolka najprej otajaš in jih pustiš na zraku, dobe vsled kemične pretvorbe čuden, neprijeten okus.

Ribe v brodetu. Zreži dobre sladkovodne ali morske ribe na kosce, deni jih v kozo, zraven pa malo prav dobro sesekljane čebule, česnja, zelenega peteršilja, 2 lističa rožmarina, pol lovorjevega lističa, limonovih olupkov, stolčene dišave, soli in limonovega soka. Prilij tudi malo vode in vinskega kisa. Potem zarumeni na olju žlico drobtin in jih prideni ribi, ko je že dovolj mehko dušena. K ribi daj s parmazanskim sirom posipane polente ali makaronov.

Najboljša je Zvezdna in Cirilova cikorija!

Naša naročnina

za »Slovensko Gospodinja« znaša na leto 3 krone. Kupovalkam Cirilove in Zvezdne cikorijske pa ni treba plačevati naročnine v gotovini, ampak naj pošljejo namesto naročnine v gotovini one listke, ki so pod pokrovcem vsake škatljice Cirilove in Zvezdne cikorijske na naslov: **I. Jugoslovanska tovarna kavinih surrogatov v Ljubljani**. Listke je dejati v kuvertu, ki mora ostati odprta in na katero je prilepiti znamko za 3 vinarje. Vzadej na kuvertu pa se naj napiše ime in kraj pošiljateljice.

Vsaka pošiljateljica, ki pošlje večje število listkov, dobi od omenjene tovarne »Slovensko Gospodinja« zastonj.

Omeniti pa moramo, da prosimo listke naprej in s tem odgovarjamo na došla vprašanja, ali se listki tudi lahko pošljejo na koncu leta. Kakor vsi drugi listi zahtevajo naročnine naprej, tako tudi mi prosimo, da se nam pošilja naprej in sicer večje število, ker z enim ali tremi listki še ne postane pošiljateljica naročnica. Ako so nam nekatere gospodinje poslale po 20 do 30 listkov, bodo tudi druge, ki so nam jih poslale manj, — nekatere celo samo enega ali pa dva — lahko pokazale, da so v resnici naklonjene našemu podjetju, da uporabljajo domače blago: Cirilovo in Zvezdno cikorijo. Od vseh teh pričakujemo še več listkov. Današnje številke smo razposlali v velikem številu po vsem Slovenskem, v vsako slovensko vas in prosimo vse Slovenke, da nam pošljejo takoj zgoraj navedeno naročnino, ako želijo prejemati list v bodoče. Kdor nam do prihodnje številke ne pošlje naročnine, ne sprejme več lista.

Slovenke, potrudite se in podpirajte prekorišten, jedini slovenski ženski list. Ni lista, ki bi bil tako poceni, kakor je »Slovenska Gospodinja«, in ni ga lista, ki bi imel tako naročnino, katero lahko pošlje vsaka tudi najrevnejša Slovenka. Ako si ne more pritrpati 3 kron na leto, pa lahko pošlje navedene listke, saj cikorijo rabi skoraj vsaka hiša in zakaj bi morala rabiti tuje, židovsko blago, zakaj bi ne rabila Cirilove in Zvezdne cikorijske? Izkoristite to ugodnost, podpirajte naše podjetje, ojačite nas pri našem trudu in naporu, to bode v korist našo, v korist Vašo, ki si naročite ženski list, koristile pa boste tudi narodni stvari. Z našo naročnino omogočite vzdrževanje »Slovenske Gospodinj«, osigurate pa tudi naši šolski družbi sv. Cirila in Metoda stalen dohodek, kajti čim več se proda od nas priporočane cikorijske, tem več dobi tudi slavna družba.

Apeliramo tedaj na Vas, ako ste v resnici vnete za narodni blagor ter želite našemu narodu boljše bodočnost, naročajte si »Slovensko Gospodinja« z onimi listki!

Varčna gospodinja.

Gotovo si prizadeva vsaka gospodinja biti varčna, saj je to tudi ena najlepših lastnosti. Najsibode gospodinja še tako pridna in delavna, ali če ne zna o pravem času in na pravem mestu štediti, bosta njen trud in njena marljivost prinašala veliko manj sadu.

Kakor sem omenil, je treba varčevati na pravem mestu. Ako katera gospodinja štedi pri hrani ali na

stanovanju, potem pa izda prihranek za obleko, sicer tudi štedi toda ne na pravem mestu. Ako bi varčevala nasprotno, bi bilo pravilnejše, kajti dobra hrana krepi telo in čedno, zračno stanovanje, ki je sicer dražje, pa pripomore k ohranitvi zdravja, medtem ko sicer lepa obleka ne more tega nadomestiti.

Posebno pa je varčevanje pri hrani popolnoma neumestno. Zato si pa mora prizadevati vsaka gospodinja, posebno pa mati, da daje svojcem dobro hrano. Saj tudi tako še lahko prištedi, ako zna pravilno ravnati in nakupovati.

Opozoriti hočem vse gospodinjke na cikorijo. Naša naročnina nam je pokazala, kako kupujejo naše naročnice cikorijo. Iz lastne skušnje moram reči, da najbolj pravilno ravnajo one, katere kupujejo škatljice po pol kile. Te namreč kupijo najceneje cikorijo. Pol kile stane 48 v., kila tedaj 96 v. in $\frac{1}{10}$ stane 10 ali 12 v., kila tedaj 100 ali 120 v. Prihrani tedaj že pri ceni, kupi pa tudi najboljšo cikorijo. Ne rečem, da je v malih škatljicah slabša cikorija, kajti tovarna da v vse škatljice enako dobro blago. Toda cikorijo pokvarita kolikortoliko zrak in škatljice, kajti cikorija se navzame lesnega duha in mokrote iz lesa in zraka, kar pa posebno škoduje cikoriji, katera zgubi svoj dober duh in okus, pa tudi barvo. Ta izprememba pa se zvrši hitreje pri majhnih škatljicah, kakor pri velikih, v katerih je več cikorijske skupaj. Ako pa še dolgo časa leži pri trgovcu, tedaj se ta izprememba pozna še bolj.

Sedaj bodo pa tudi vedele one gospodinjke, ki so v prejšnjih letih poskusile Cirilovo cikorijo, zakaj se jim je zdela slabša, kakor kaka druga. Ležala je namreč dolgo časa pri trgovcu in tako se je izpremenila, dasi je bilo prej v škatljici prav tako izvrstno blago. Danes seveda se zahteva Cirilova in Zvezdna cikorija v veliko večji meri in ne leži tako dolgo, zato pa tudi nobena gospodinja več ne trdi, da je slaba.

Navesti hočem le troje priznalnih pisem in sicer eno s Štajerske, eno s Kranjske in eno s Primorske. V vseh se nam izreka priznanje, da je »Slovenska Gospodinja« izvrsten list, pa da je tudi cikorija dobra.

Preseka, 2. januarja 1906.

Slavno vodstvo Jugoslovanske tovarne!

Pošljam Vam 14 listov in si naročim »Slovensko Gospodinja«, katera mi zelo ugaja. Pa tudi Vaša naročnina mi je po volji, ustregli ste pač vsaki gospodinjki, ker vsaka rabi cikorijo. Tudi jaz vedno kupujem Zvezdno cikorijo, katera mi zelo dopade. Bog živi Slovensko Gospodinja in Zvezdno cikorijo!

Udana

Josipina Kocjanc-eva, gospodinja.

Dobrova (Primorsko), 10. januarja 1906.

Spoštovani!

Pošljam Vam naročnino na »Slovensko Gospodinja« in prihodnjič Vam pošljam še več listkov. Meni se Vaša cikorija močno dopade in priporočam jo tudi drugim. Vas pozdravi

Dora Šviligoj.

Škerlovica (Dolenjsko).

Slavno uredništvo!

Slučajno mi je prišlo v roke nekaj števil »Slovenske Gospodinj«, katera se mi jako dopade. V Vašem odprtem pismu je brati, da pošiljate vsakemu »Slovensko Gospodinja« zastonj, kdor pošlje listke od cikorijske. Jaz vedno kupujem Vašo izvrstno Cirilovo cikorijo in pošljam Vam nekaj listkov ter Vas prosim za list.

Vas pozdravi

Joz. Petrič.